

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 19

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 19. — Рівне: РДГУ, 2002. — 172 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії дошкільної педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Оп

убліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів дитячих садків, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН
Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**
(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**
(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**
(Міжнародний університет "Рівненський економіко-гуманітарний інститут" ім. С.Дем'янчука);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**
(Прикарпатський педагогічний університет ім. В.Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**
(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**
(Університет "Острозька Академія");
кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**
(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**
(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**
(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**
(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**
(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**
(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**
(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 8 від 29.03.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За

достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 1.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

живих особистостей – педагога, його вихованців і усіх, хто бере участь у їхньому вихованні. І в цьому розумінні “цілісний досвід” - це вже явище педагогічного мистецтва” [15, 105].

Самоаналіз засвідчить, що, як зовнішня, так і внутрішня перебудова людини, пов’язана із соціальними змінами, які ґрунтуються на процесах державотворення, досить складі. А тому не міг А.С.Макаренко увійти в нову соціальну структуру із такими поглядами, переконаннями, а, відповідно, і практичним досвідом, які б чітко відповідали новій системі, властивому її стилю співжиття, практичним формам соціальної та педагогічної діяльності, як професійної сфери. Теоретичний, зокрема порівняльний аналіз, дозволяють стверджувати, що об’єктивне обґрунтування сутнісної основи творчої спадщини А.С.Макаренка можливе шляхом вивчення дореволюційної педагогіки, на основі якої формувались педагогічні погляди А.С.Макаренка. Макаренко дуже багато читав.

Це провідний чинник, як уже відзначалось, його педагогічного становлення. Звернення до педагогічної літератури його періоду, дало нам можливість чіткіше уявити історію походження досвіду, як теоретичного, так і практичного, завдяки яким А.С.Макаренко увійшов до світової класики. Звичайно, не всі джерела світової літератури в повному складі, яку опрацював педагог, відомі. Але виявлені аналогії в процесі нашого дослідження дозволяють нам стверджувати, що досвід А.С.Макаренка - не своєрідний авторський вимисел, а ґрунтується на теоретично-методологічній та практичній основі, що мала місце в світовій педагогічній класиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанович Е. А. С. Макаренко. Очерк жизни и творчества. – М.: Государст. Изд. культурно-просветительской работы, 1951. – 254 с.
2. Лялин М.А. Как А. С. Макаренко стал учителем //А. С. Макаренко. Книга 7. – Львов, 1969. – С.14-75.
3. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду //А.С.Макаренко Вибрані педагогічні твори. Статті, лекції, виступи. – К.-Х.: Рад шк.,1950. – С.161-176.
4. Фере Н. Мой учитель: Восп. об А.С.Макаренко. – М.: Правда, 1953.
5. Макаренко А. С. Педагогические соч.:В 8-ми т. – М., 1983-1986.
6. А. С. Макаренко. Книга III. – Львов, 1985.
7. Удивительный человецище: Восп. об А. С. Макаренко /Лит. запись А. Каштаньера. –Х.: Харк. кн. изд-во, 1959. – 189 с.
8. Макаренко А. С. Методика виховної роботи. – К.: Рад.школа, 1990. – 366 с.
9. Архів А. С. Макаренка. Інвест опис №80.
- 10.Макаренко А. С. Твори: В 7-ми т. Т. 4. – К.: Рад. шк., 1954.
- 11.Макаренко А. С. Пед. соч.: В 8-ми т. /Ред. кол.: М. М. Кондаков (гл. ред.) и др. – М.: Педагогика, 1983-1985.
- 12.Ушинський К. Д. Твори: В 6-ти т. Т. 4. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. – К: Рад.шк., 1952. – 515 с.
- 13.Макаренко А. С. Вибрані твори.: Статті, лекції, виступи. – К.: Рад шк.,1950. – 302с.
- 14.Основы педагогического мастерства: Учеб. пособие /И. А. Зязюн, И. Ф. Кривонос, Н. Н. Тарасевич и др. Под ред. И. А. Зязюна. – М.: Просвещение, 1989. – 302 с.

Одержано редакцією 5.03.2002.

УДК: 371.017.

Л. А. ЯНЦУР

РОЗВИТОК ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ В ЗОБРАЖУВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Перед усіма ланками народної освіти стоїть одне з найважливіших соціальних завдань виховання творчої особистості. Зростає об’єктивна необхідність підвищення інтелектуального потенціалу сучасного суспільства, значного збільшення творчих здібностей підростаючого покоління.

Слід серйозно замислитись над тим, якою виходить дитина із стін дитячого садка, а пізніше і школи. Що ми, педагоги, передаємо нашим дітям? З більшим або меншим успіхом знання, вміння і навички і майже не формуємо морально-духовних цінностей дитини, не

сприяємо її становленню як творчої особистості, тобто не робимо саме того, в чому наше суспільство відчуває найбільш гостру і невідкладну потребу.

Педагоги і психологи сучасності розглядають розвиток дитини не як простий кількісний процес росту, а як якісні зміни її фізичних і психічних особливостей під впливом навколишнього світу, в першу чергу виховання і навчання. На даний час теоретичні і багато практичних питань навчання дітей дошкільного віку вирішенні. Актуальною залишається проблема пошуку шляхів підвищення ефективності навчання дітей різним видам художньої діяльності, так як дитяча творчість найповніше і найбільш органічно проявляється і розвивається на заняттях різними видами мистецтва. Маленька дитина безпосередня в своєму бажанні жити в світі музики, краси. Навчання дітей в дитячому садку на заняттях з музики, образотворчої діяльності, розвитку мови підвищує загальний рівень їх естетичного розвитку і формує художні інтереси.

Дитяча зображувальна діяльність розглядається як одна із ефективних форм художнього засвоєння дітьми оточуючої дійсності, в процесі якої вони зображають предмети та явища. Дитячі малюнки, ліплення, аплікації часто дивують цікавим задумом, своєрідною формою вираження, яка привертає увагу дорослих художників. Вони вражені дитячою творчістю, рахують її своєрідним мистецтвом. В цій оцінці художники часто перебільшують можливості дитини.

Проблема дитячої творчості тісно пов'язана з розвитком зображувальних здібностей. М.Б. Теплов зазначає, що здібності – це такі індивідуальні особливості особистості, які забезпечують порівняну легкість і високу якість оволодіння тією чи іншою діяльністю.[7] Здібності розвиваються на основі певних задатків. В їх розвитку велику роль відіграє тип вищої нервової діяльності: художній чи мислительний. Зображувальні здібності можуть досягти вищого рівня у тих, хто належить до художнього типу вищої нервової діяльності. Вважається, що для дошкільного віку характерна схильність до художнього типу [3]. Чим вищий рівень розвитку як загальних, так і зображувальних здібностей, тим більше можливостей відкривається для творчої діяльності.

Творчість багато в чому залежить від розвитку мислення дитини. До старшого дошкільного віку вищого рівня досягає аналітико-синтетичне мислення, відбувається перехід від наочно-дійового до елементів словесно-логічного. Дитина 5-6 років, сприймаючи оточуючі об'єкти, вже намагається виділити її особливості, аналізувати, узагальнювати свої висновки, хоч поки що вони поверхневі.

В цьому віці відбуваються зміни в мотиваційній сфері дитини: формується система мотивів, які підкоряються один одному, і надають загальну спрямованість поведінці старшого дошкільника. Необхідно відмітити, що до моменту досягнення старшого шкільного віку відбувається інтенсивний розвиток пізнавальної мотивації: безпосередня вразливість дитини знижується, в той же час вона стає активнішою у пошуку нової інформації. Суттєвих змін набуває і мотивація до встановлення позитивного відношення оточуючих. Дитину починає цікавити результат роботи. Вона намагається отримати оцінку своєї роботи.

Велику роль відіграють емоції, які сприяють інтересу до зображувальної діяльності, концентрації уваги та почуттів дитини на створюваному образі, посилюють роботу уяви. Формування уяви знаходиться в безпосередній залежності від розвитку мови дитини. Уява в цьому віці розширює можливості дитини у взаємозв'язку із зовнішнім середовищем, сприяє його засвоєнню, служить разом із мисленням засобом пізнання дійсності.

До шести років досягає високого рівня розвиток просторових уявлень дитини. Для дітей цього віку характерні спроби провести аналіз просторових ситуацій. Хоча результати не завжди хороші, аналіз діяльності дітей вказує на поділ образу простору з відображенням не лише предметів, але і їх взаємного розміщення. М.М. Поддьяков вказує, що у віці 4-6 років відбувається інтенсивне формування та розвиток навичок і умінь, які сприяють вивченню дітьми зовнішнього середовища, аналізу якостей предметів та впливу на них з метою зміни.[4]

Правильно організована практика навчання дітей зображувальній діяльності показала:

1. Є значні відмінності між тим, як уявляє собі 3-5 річна дитина той чи інший предмет, і тим, як вона зображає його.
2. В образотворчій діяльності будь-якої людини, зокрема й дитини-дошкільника, істотне значення має ступінь оволодіння нею умінням спостерігати і зображати.

3. Помічені стадії зображення зумовлені не віковими особливостями дітей, а безпосередньо залежать від того, чи навчили дітей спостерігати та вірно зображати.

Проблемі дитячої творчості приділяли значну увагу ряд таких вчених, як Є.О. Фльоріна, Н.П. Сакуліна, Н.О. Ветлугіна, Т.Г. Казакова та інші. Зокрема Є.О. Фльоріна однією з перших дала визначення дитячої творчості в зображувальній діяльності. Вона стверджувала, що дитина не пасивно копіює оточуюче, а переробляє його в зв'язку з нагромадженим досвідом і відношенням до зображуемого [8].

Л.С. Виготський визначає 4 форми дитячої творчості:

- 1) будь-який витвір уяви, який базується на певних елементах дійсності, що мають місце в попередньому досвіді;
- 2) дана форма пов'язана і з реальністю, і з фантазією (продукт дитячої фантазії дорослий розглядає як реальний предмет);
- 3) пов'язана з емоційною сферою, і цей зв'язок має подвійний характер (навколишнє середовище викликає у дитини емоції, які вона реалізує в зображувальній діяльності. Отриманий результат знову викликає емоційний відгук на дійсність);
- 4) витвір фантазії, який є сумою комбінаційних дій (такого зображення в дійсності не існує) [2,76].

Творчий процес багато в чому визначається індивідуальними особливостями особистості. Л.С. Виготський писав: "... творчі заняття дітей не можуть бути ні обов'язковими, ні примусовими, і можуть виникати тільки з дитячих інтересів".[2]

Так, зображувальна творчість дітей нерозривно пов'язана з інтересами до зображувальної діяльності, зокрема різносторонніми, на основі яких розвиваються художні здібності і нахили. "Основне завдання дошкільного навчання і виховання, - відмічає М.М. Поддяков, - полягає не тільки в тому, щоб сформувати у дітей повний об'єм знань і умінь, але головним чином в тому, щоб розвивати різні форми особистісної активності дошкільників, їх самостійність, творчість в усіх видах дитячої діяльності, формувати у них широкий і стійкий інтерес до пізнання найрізноманітніших сторін оточуючої дійсності".[5, 4]

Про розвиток творчих здібностей до зображувальної діяльності, в повному розумінні цього слова, можна говорити не раніше, як із старшого дошкільного віку, коли діти оволодівають графічним досвідом. Розвиток їх багато в чому залежить від тих умов, тієї духовної атмосфери, в якій розвивається і формується особистість.

Для формування і розвитку творчої зображувальної діяльності необхідно сформувати психологічну і практичну готовність, інтерес до даної діяльності. Важливо, щоб все, що дитина сприймає, викликало в неї інтерес, сприяючи таким чином формуванню і втіленню задуму. Але попередні пошуки художніх засобів, планування роботи, обдумування для творчої діяльності дошкільника не характерні. Про зміст своєї роботи, про те, як її виконати, за допомогою яких виразних засобів, дитина роздумує в процесі роботи, тоді як художник продумує все наперед. Той період творчої діяльності художника, в якому визначається весь хід роботи і який проходить художник до реалізації задуму, у дитини-дошкільника найчастіше співпадає з моментом його реалізації. Ця відмінна риса дитячої творчості пояснюється недостатньою здатністю дітей до аналізу і синтезу, невмінням наперед планувати свою роботу. Однак, при цілеспрямованій роботі по навчанню дітей зображувальної діяльності, їх можна підвести до деяких елементів попереднього обдумування своєї роботи.

Отже творчість являє собою якісно вищий ступінь будь-якої діяльності. Зображувальна діяльність дитини набуває художньо-творчого характеру по мірі оволодіння способами зображення. Продуктом художньо-творчої діяльності є художній образ. Шлях до творчості пролягає через позитивні емоції, які впливають не тільки на відношення дітей до процесу зображення, викликаючи в них інтерес, а й на формування зображувальних здібностей.

Є.О. Фльоріна вказує, що в творчості дитини розкривається її інтерес. Вона відмічає велике значення для цього систематичної виховної роботи: спостережень, розгляд картин, читання художніх творів, бесід перед заняттями, забезпечення дитини різноманітними зображувальними матеріалами для творчої діяльності. Віра педагога в сили дитини сприяє розвитку у дітей інтересу до зображувальної діяльності. Критикуючи положення зарубіжних дослідників, вважаючи явище спаду дитячої творчості біологічно закономірним, Є.О. Фльоріна писала: "Пасивне керівництво, зниження завдань, вимог до дитини, а також активне, але

помилкове керівництво, дають, як правило, реакцію спаду інтересу в плані дитячої творчості” [8,12].

В окремих своїх роботах [9], ставлячи питання про своєрідність навчання дошкільника, автор вирішує питання про передумови до вірного керівництва цим процесом, Є.О. Фльоріна завжди турбувалася про те, щоб навчання було близьким, цікавим і доступним дітям за змістом. Велике значення вона надавала при цьому емоційно-образному слову вихователя, ігровим прийомам навчання, ігровим вправам, які є емоційні, цікаві для дитини. Крім обов'язкових занять вона пропонує заняття за вибором, коли дітям надається можливість самостійно, за своїм бажанням вибирати будь-який вид діяльності, матеріали для своїх задумів. Заняття такого типу сприяють розвитку у дітей нахилів та інтересів. Ці думки Є.О. Фльоріної ми вважаємо особливо цінними на сучасному етапі гуманізації і демократизації педагогічного процесу, формування у старших дошкільників інтересу до зображувальної діяльності.

Думки видатних педагогів про роль інтересу в навчанні дітей займають значне місце в побудові системи дошкільного навчання. Воно не повинно будуватися, як відмічають багато педагогів, у формі традиційного шкільного уроку, яка нажалі до цих пір ще не викорінена в деяких дитячих садках, а нові знання та вміння повинні засвоюватися в процесі предметних занять, в різних видах цікаво організованої практичної діяльності. Особливо велике значення це має у навчанні дітей художньої діяльності, а саме зображувальної. Дана діяльність є творча, вона пов'язана з передачею дитиною вражень від оточуючої дійсності в художньо-образній формі. Тому дуже важливо організувати її в цікавій формі.

Дітям подобається усе нетрадиційне. Періодично слід знайомити їх з неординарними методами зображення предметів. “Зобразити можна різноманітним матеріалом, на основі різних матеріалів. Немає межі, повинне бути бажання і творчість самого малюка”, - стверджують прихильники теорії розв'язання винахідницьких завдань [6].

Деякі зарубіжні педагоги-дослідники рекомендують все, що є під рукою, використовувати в малюванні: малювання ганчіркою, паперовою серветкою (складеною в декілька разів); малювання брудною водою, чайною заваркою, кавовою гущею, вижимкою із ягід і т.д. Корисно розфарбовувати банки і пляшечки, коробочки, камінчики і т.д.

До недавнього часу вважали, що малювати можна тільки на сухому аркуші паперу, але існує цілий ряд предметів, сюжетів, образів, які краще малювати на вологому аркуші паперу. Рекомендують намочити у чистій воді шматочок вати, віджати його і провести або по всьому аркуші паперу, або (якщо так потрібно) тільки на окремій частині. І папір знову готовий для відтворення неясних образів.

Для розвитку рецепторів і дрібної моторики рук рекомендують зображувати через копіювальний папір. Дітям подобається, що колір зображувальних ліній залежить від кольору копіювального паперу. Подобається і наступне продовження роботи: адже отриманий малюнок можна обвести, домалювати, подарувати.

Американські дослідники [6] вважають незвичайним прийомом малювання крапками. Найкраще крапкові малюнки створювати фарбами, але можна також користуватись фломастером чи олівцем. Головне, зацікавити дитину, визначити, які предмети краще малювати методом крапкового малюнку.

Метод монотонії використовується рідше. Це зображення на целофані, яке переноситься потім на папір. Діти отримують два малюнки, які можна подарувати своїм родичам. Кляксографія відіграє великий розвиваючий ефект. Вона полягає у тому, щоб навчити дітей робити клякси (чорні та різнокольорові). Дитина, дивлячись на них, може бачити образи, предмети або окремі деталі. Існує також різновидність кляксографії – нанести кляксу, потім піднімаючи і нахилиючи аркуш паперу, фарбою, що розтікається створювати зображення.

Метод чарівного малюнку люблять і діти і дорослі, який реалізується за допомогою воскової свічки, акварельної фарби та ватного тампону або пензлика. В результаті того, що фарба не кладеться на жирне зображення свічкою – малюнок ніби з'являється раптово перед очима дітей, проявляючись. Можна такий ефект отримати, малюючи спочатку канцелярським клеєм або шматочком господарського мила.

Використання нетрадиційних технік в зарубіжній школі спрямоване на самовираження дитиною своїх почуттів. Головне тут – процес, а не кінцевий результат. Основна ідея навчання мистецтву – не втручатися в природні дані дитини. Мета навчання – спонтанна продукція.

В останні роки зарубіжний досвід використання нетрадиційних технік в навчанні дошкільників образотворчої діяльності став досить поширений в практиці роботи наших дошкільних закладів.

Аналіз практики, а також опублікований в літературі досвід роботи по використанню нетрадиційних технік свідчить про те, що найчастіше нетрадиційні техніки, форми та методи навчання дошкільників зображувальній діяльності розглядаються самі по собі або з метою зацікавлення дітей. Ніхто з педагогів не спрямовує цю проблему на вирішення основного завдання навчання старших дошкільників зображувальній діяльності – створення ними художнього образу. А це є основою розвитку художньої, творчої діяльності.

Ми вважаємо, що основою художнього розвитку є навчання. Підвищенню його ефективності сприяє інтерес. Використання нетрадиційних форм роботи у навчанні дошкільників зображувальній діяльності є доцільним та необхідним. Вони сприяють підвищенню рівня дитячої уяви, інтересу дітей до художньої діяльності. Використання нетрадиційних технік слід розглядати з метою створення художнього образу, розвитку дитячої художньої творчості. Дитина повинна усвідомлювати сам процес зображення, підбирати необхідні матеріали, виразні засоби, техніки з метою створення виразнішого художнього образу. Наприклад: “безмарне небо” – (техніка заливки); “небо з хмаринками” – (малювання восковою свічною, канцелярським клеєм); “дощове небо” – (техніка малювання по-мокрому); “сонячне небо” – (техніка малювання зубною щіткою та тканиною); “засніжене небо” – (техніка малювання зубною пастою).

Нетрадиційні заняття допомагають дітям краще засвоїти нові знання, сприяють самостійному оволодінню способами зображення. Система педагогічної роботи з дітьми, яка включає різні види зображувальної діяльності, поетапність оволодіння ними, нетрадиційні техніки, ігрові прийоми, використання різних зображувальних матеріалів та виразних засобів в їх єдності забезпечує художній розвиток дитини.

Вирішення даної проблеми можна розглядати як один із шляхів реалізації комплексного підходу до художнього виховання, як умову, яка забезпечує розвиток художньо-творчих здібностей дошкільника.

ЛІТЕРАТУРА

2. Богат В., Ньюкалов В. ТРВЗ у дитячий садок. Теорія розв'язання винахідницьких завдань – наука навчання. Бачимо кожну дитину талановитою. //Дошкільне виховання. – 1995. – № 1. – С. 29-30.
3. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк. – М.: Просвещение, 1991. – 93 с.
4. Лейтес Н.С. Умственные способности и возраст. – М.: Педагогика, 1971.
5. Поддьяков Н.Н. Новый подход к развитию творчества у дошкольников. //Вопросы психологии. – 1990. – № 1.
6. Совершенствование форм и методов воспитания и обучения детей на занятиях в дошкольных учреждениях: Тезисы докладов Всесоюзной научно-практической конференции. /Под ред. Р.А.Курбатовой, Н.Н.Поддьяков. – М.: НИИ ДВ АПН СССР, 1982. – 102 с.
7. Татіівський П., Тименко В. Дизайн-центр як складова у системі освіти: Виховання і навчання через мистецтво. //Педагогічна газета. – 1996. – № 6 (червень). – С. 3.
8. Теплов М.Б. Психологические вопросы художественного воспитания. // Известия АПН РСФСР. Вып. II. – М.Л. – 1947.
9. Флерина Е.А. Изобразительное творчество детей дошкольного возраста. – М.: Учпедгиз, 1956. – 160 с.
10. Флерина Е.А. Эстетическое воспитание дошкольника. /Под ред. В.Н.Шацкой. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961. – 334 с.

Одержано редакцією 24.02.2002.

ЗМІСТ

Передмова	3
Богуш А.М. Підготовка студентів до здійснення наступності і спадкоємності дошкільної і початкової ланок у системі неперервної освіти	4
Поніманська Т.І. Дитинство як категорія гуманістичної педагогіки	7
Дичківська І.М. Розвиток інноваційної поведінки педагога.....	10
Артемова Л.В. Перспективи підготовки працівників дошкільного профілю в умовах ступеневої освіти	14
Чумичева Р.М. Детство – среда індивідуальної самореалізації	19
ЕрофееваТ.И. Проблема полипрограмности и вариативности в российском дошкольном образовании	26
Щербакова К.Й. Деякі аспекти проблеми готовності дітей до вивчення математики в школі	29
Кузьменко В.У. Створення індивідуально зорієнтованих програм виховання і навчання дітей дошкільного віку	34
Коломинский Я.Л., Панько Е.А., Валужина Е.В., Гутковская Е.Л., ЧесноковаЕ.П. Влияние профессиональной деятельности музыкального руководителя на развитие личности дошкольника	37
Карпенчук С.Г. Педагогічна майстерність як інтегрована система педагогічного досвіду А.С. Макаренка.....	41
Янцур Л.А. Розвиток дитячої творчості в зображувальній діяльності	50
Макагон К.В. Підготовка педагогів до пошукової діяльності в умовах післядипломної освіти	55
Горопах Н.М. Реалізація принципів розвивального навчання в екологічній освіті дошкільнят	58
Маліновська Н.В. Переказ як метод формування у дошкільників діалогової компетенції	64
Крайнева Л.В. Лінгводидактична підготовка вихователів до роботи в умовах білінгвізму	68
Гайдаржирська Л.П. Навчання дошкільників в умовах сучасного дитячого садка	73
Борова В.С. До проблеми виховання орфоепічної правильності мовлення дітей старшого дошкільного віку	77
Беленька А.В. Організація та проведення практичних і семінарських занять за інтерактивними методиками	83
Машовець М.А. Самостійна робота студентів як засіб професійного самовдосконалення.....	89
Сергєєва В.Ф. На зорі дошкільної справи в Україні.....	92
Улюкаєва І.Г. Історія та актуальні проблеми підготовки педагогів для системи дошкільної освіти в Україні	96
Кобилянська Л.І. Індивідуальне і суспільне дошкільне виховання: альтернатива чи ефективна взаємодія?.....	102
Струннікова Д.І. Організація спільних форм природопізнавальної діяльності старших дошкільників і молодших школярів	105
Машкіна Л.А. Організація педагогічної практики в умовах ступеневої підготовки вихователя	109
Литвиненко С.А. Виховання у особистісному вимірі: сучасні підходи.....	114
Солоненко Н.С. Проблема економічної підготовки школярів у сучасних умовах	117
Якимчук Р.І. Виправлення недоліків мовлення шестирічних учнів.....	121
Петренко О.Б. Особливості статевої диференціації дитини дошкільного віку	125
Меналюк Г.Ф. Роль навчання математики в гуманізації дошкільної освіти	128
Терешко Л.В. До питання міжпредметної інтеграції у формуванні мовленнєвих умінь майбутніх педагогів	131
Зданевич Л.В. Організаційно-методичні основи адаптації першокурсників	135
Гринчук Т.В. Аксиологічний підхід до проблем сучасного дошкільного виховання.....	139

Бєлова С.А. Гуманістична сутність німецької реформаторської педагогіки початку ХХ сторіччя	143
Врочинська Л.І. Взаємодія суспільного і родинного виховання в умовах сьогодення	147
Янцур М.С. Визначення функцій фахівців з професійної орієнтації учнівської молоді	151
Кравець Л.М. Педагогічна рефлексія у професійній діяльності вчителя	155
Довганич В.М. Засоби духовно-морального виховання дітей у педагогічній спадщині С.Русової	158
Бричок С.Б. Представники церковно-релігійної педагогіки (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) про виховання духовності дитини	161
Димченко С.С. Формування стилю педагогічного спілкування в класі спеціального інструменту (теоретичні і методологічні аспекти)	164
Відомості про авторів	168

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти

Збірник наукових праць

НАУКОВІ ЗАПИСКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 19

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Поніманська Т.І.
Технічний редактор Коломис О.Ф.
Комп'ютерна верстка Рахманова Л. О.

Здано до набору 10.03.2002 р. Підписано до друку 29.03.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 19,87. Обл. вид. арк. 20,17. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59

О

новлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 19. — Рівне: РДГУ, 2002. — 172 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 1.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії дошкільної педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів дитячих садків, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378**ББК 74.20**